

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารงานวิชาการตามแนวทางโรงเรียนนิติบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการบริหารงานวิชาการตามแนวทางโรงเรียนนิติบุคคล ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังนี้

1. การบริหาร
2. การบริหาร โรงเรียน
3. โรงเรียนนิติบุคคล
4. การบริหารงานวิชาการ
 - 4.1 การพัฒนาหลักสูตร
 - 4.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 4.3 การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
 - 4.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 4.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
 - 4.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 - 4.7 การนิเทศการศึกษา
 - 4.8 การแนะแนวการศึกษา
 - 4.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
 - 4.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการ
 - 4.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
 - 4.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหาร

กิตติรัตน์ กัสต์แก้ว (2536 : 10) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กลุ่มคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้ร่วมมือกันกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง

สมเดช สีแสง (2539 : 14) กล่าวว่า การบริหาร คือ การดำเนินงานร่วมกันของกลุ่มบุคคล ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และร่วมมือกันดำเนินงานอย่างมีเหตุผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

จริน แก้วอินแสง (2545 : 8) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการในกิจการต่างๆ มีหน่วยงานหรือองค์การดำเนินงาน อำนาจการให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตามที่ต้องการ

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527 : 3) ได้กล่าวไว้ว่า สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้ต้องแบ่งงานกันทำ เพื่อสนองความต้องการที่จำเป็นการอยู่ร่วมกันในสังคม ความต้องการบางอย่างเราสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง แต่กิจกรรมอย่างหนึ่งที่คนเราจะต้องร่วมมือกันทำ ซึ่งจะเกิดความสำเร็จตามต้องการ งานหรือกิจกรรมใดๆ ที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่เขา ร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบอย่างเหมาะสม ตลอดทั้งการใช้เทคนิควิธีการต่างๆ เรียกว่า การบริหาร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2536 : 5-6) ได้บันทึกไว้ว่า การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ที่จะนำเอาทรัพยากรทางการบริหาร มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ และคนอื่นๆ (2530 : 1) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกิจกรรมหรือการทำงาน หรือการดำเนินงานที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน และมีการใช้ทรัพยากรบริหาร คือ คน เงิน และวัสดุ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

กิตติมา ปรีดีดิติก (2532 : 4) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ความพยายามที่จะใช้ทรัพยากรให้มีประโยชน์มากที่สุด และบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

จรัญ ชันทะสีมา (2544 : 15) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ทางด้านการจัดการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลดังกล่าวตั้งเป้าหมายไว้

จรัญ ชันทะสีมา (2544 : 9) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ทางด้านการจัดการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือดำเนินการอย่างประสานสัมพันธ์ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างที่บุคคลดังกล่าวตั้งเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่กลุ่มบุคคลร่วมกันดำเนินการ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบ เหมาะสม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด และบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารโรงเรียน

เมธี ปิลาณานนท์ (2525 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารโรงเรียนว่า การบริหารโรงเรียนเป็นการวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม และการจัดการเกี่ยวกับงาน หรือกิจการ โรงเรียน รวมทั้งงานธุรการโรงเรียน โดยมุ่งให้บรรลุผลตามจุดหมายปลายทางของการศึกษาที่ตั้งไว้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 217) ได้เน้นว่าผู้บริหารโรงเรียนระดับหัวหน้าสถานศึกษา ได้แก่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะมีฐานะและหน้าที่โดยตรงต่อการบริหารโรงเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา อันมีหลักสูตรเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทาง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 4) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนมีขอบข่ายครอบคลุมงานหลายด้านด้วยกัน บุคคลที่จะดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็คือ ผู้บริหารโรงเรียน การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ ซึ่งมีความสำคัญดังกล่าวได้อย่างดีนั้น จะต้องอาศัยความรู้ความสามารถ และเข้าใจบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ กล่าวคือ ต้องทราบและเข้าใจวัตถุประสงค์ขอบข่ายและความสำคัญของการบริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร คือ มีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่สงบสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและประเทศ

ธีรวิทย์ ประทุมพนรัตน์ (2537 : 81) ได้กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมการบริหารการศึกษาอย่างหนึ่ง ที่ผู้บริหารการศึกษาในระดับโรงเรียนทำร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนตามความมุ่งหมายของหลักสูตรอันเป็นแนวนโยบายที่รัฐกำหนดไว้ ทั้งนี้ มีการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการจัดการให้เกิดประโยชน์และเกิดความเหมาะสมมากที่สุด

วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2536 : 41) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายๆ คนร่วมมือดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน ได้แก่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการและเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินอยู่

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ชีระกุล (2532 : 3) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจให้เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ เจตคติ ค่านิยม พฤติกรรม คุณธรรมต่างๆ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

สนอง เครื่องาก (2536 : 1167) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียน คือ การจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร นั่นคือคุณภาพที่พึงประสงค์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในทุกกลุ่มประสบการณ์ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และสุขภาพอนามัยที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 31) กล่าวว่า การบริหารงานโรงเรียน ตามแนวทางการบริหารงานโรงเรียนนิติบุคคล มีขอบข่ายงานและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษา คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป การจัดการศึกษาให้นักเรียนบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สำหรับงานอื่นๆ นั้น เป็นงานที่ส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการของโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินงานทั้งทางการเรียนการสอนตามจุดหมายของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสุขภาพอนามัยที่ดี มีคุณธรรม เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข

โรงเรียนนิติบุคคล

1. ความเป็นมาของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 6-8) กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 ที่ว่า

“มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง”

การกระจายอำนาจดังกล่าว จะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐาน และความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน และสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ และมีความเข้มแข็ง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 ดังนี้

“มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล เมื่อมีการขุบเลิกสถานศึกษาตามวรรคหนึ่ง ให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง”

2. ความหมายของนิติบุคคล

นิติบุคคล เป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นเพื่อให้มีสิทธิ หน้าที่ และสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้ภายในขอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

นิติบุคคล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยจะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มบุคคลธรรมดาารวมกันทำกิจกรรมอันใดอันหนึ่ง และเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้นๆ ได้นิติบุคคลจำเป็นที่จะต้องมีทรัพย์สิน และสามารถทำนิติกรรมต่างๆ ได้ ดังนั้น เพื่อความสะดวกในการดำเนินกิจการภายใต้นิติบุคคลเพียงคนเดียว หรือในกรณีที่เป็นกรรวมทรัพย์สินที่จัดสรรไว้เป็นกองทุนเพื่อดำเนินกิจการอันใดอันหนึ่ง เช่น เพื่อการศึกษา ศาสนา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมีได้มุ่งหาประโยชน์ และเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมายแล้วย่อมเป็นนิติบุคคล เช่น สมาคม มูลนิธิ เป็นต้น

นิติบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงเป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรม เพื่อประโยชน์ของเอกชนและไม่มีการใช้อำนาจมหาชน

2.2 นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้นตามกฎหมายมหาชน กล่าวคือ มีพระราชบัญญัติหรือกฎหมายลำดับรองที่อาศัยอำนาจจากพระราชบัญญัติกำหนดให้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะ

นิติบุคคลตามกฎหมายมหาชนจึงดำเนินกิจกรรมที่เป็นบริการสาธารณะ และมีกรใช้อำนาจมหาชน เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัล เป็นต้น

ในกรณีสถานศึกษา สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาได้รับสถานภาพที่เป็นนิติบุคคล โดยบทบัญญัติในมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546

สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล จึงหมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ที่กฎหมายยอมรับให้สามารถกระทำการต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ภายในขอบวัตถุประสงค์ มีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะต้องใช้อำนาจตามมาตรา 8 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการ และขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเป็นกรอบขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ และวางหลักเกณฑ์ในการดำเนินการต่างๆ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลเหล่านั้น

3. อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลตามหลักกฎหมายมหาชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 10) กล่าวว่า กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มีเจตนารมณ์กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล ก็เพื่อให้สถานศึกษา มีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management : SBM) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษาเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษา อย่างไรก็ตาม โดยเหตุที่สถานภาพความเป็นนิติบุคคลเกิดขึ้น โดยกฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของนิติบุคคลและความเป็นอิสระในการบริหารงาน จะมีมากน้อยเพียงใดย่อมเป็นไปตามลักษณะ รูปแบบ หลักการหรือวิธีการจัดระเบียบองค์กรบริหารของรัฐบาล ที่กฎหมายกำหนดด้วย

4. วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

4.1 เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างเป็นอิสระ คล่องตัว ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4.2 เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 18-20) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลว่ามีประโยชน์อย่างน้อย 4 ประการ กล่าวคือ 1) สามารถบริหารจัดการทรัพย์สินของโรงเรียนได้

ในอดีตที่ผ่านมา สถานศึกษาหลายแห่ง มีผู้บริจาคที่ดินและทรัพย์สินให้มากมาย แต่กฎหมายไม่เอื้อให้โรงเรียนสามารถรับทรัพย์สินที่บริจาคนั้นในนามของโรงเรียน ต้องบริจาคให้เป็นของกระทรวงหรือกรมต่อไป แต่ต่อไปนี้โรงเรียนสามารถรับบริจาคทรัพย์สินในนามของโรงเรียนได้แล้ว และมีอิสระในการบริหารจัดการทรัพย์สินให้โรงเรียนมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่าทรัพย์สินนั้นจะเป็นสมบัติของโรงเรียน 2) สามารถทำนิติกรรมได้ ถ้าโรงเรียนไม่เป็นนิติบุคคลก็ทำนิติกรรมสัญญาไม่ได้ เพราะการทำนิติกรรมผูกพันตัวบุคคลที่ทำไม่ผูกพันหน่วยงาน 3) การให้ความสำคัญกับโรงเรียน ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษามีผลในเชิงสังคมจิตวิทยาสูง คือ ทำให้สังคมเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนได้รับความสำคัญมากขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้โรงเรียนมีความเข้มแข็งขึ้น ซึ่งนักวิชาการหลายท่านก็เห็นด้วย 4) การสร้างความพร้อมสำหรับการกระจายอำนาจการเป็นนิติบุคคลนั้น ก็เหมือนกับกรณีที่โรงเรียนบรรลุนิติภาวะแล้ว ไม่ใช่เด็กเล็กที่ต้องอยู่ในความดูแลของคนอื่น ซึ่งต้องรอรับคำสั่งและคิดเอง ไม่เป็นการปฏิรูปโครงสร้างและกระจายอำนาจให้โรงเรียนเป็นอิสระ จึงเปรียบได้กับการปลดปล่อยลูกที่โตแล้วออกสู่ทะเล เพื่อหาเลี้ยงชีพเอง แต่บางโรงเรียนก็ยังไม่กล้าที่จะบริหารตนเอง ดังนั้นความเป็นนิติบุคคลจึงเปรียบได้กับลมส่งท้าย ที่จะช่วยให้ออกทะเลได้อย่างมั่นใจไม่วนไปวนมา อยู่แต่ปากอ่าวเหมือนกับการปฏิรูปในระบอบที่ผ่านมา

5. สิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา นอกจากจะต้องดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา ยังมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น สถานศึกษาจะดำเนินการต่างๆ ได้ ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่ ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

ในการดำเนินกิจการที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก มาตรา 39 แห่งกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้แทนของสถานศึกษา ในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในนามของสถานศึกษา ตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับมอบหมาย หรือตามระเบียบบริหารการเงินของสถานศึกษา เป็นต้น ฉะนั้น ผู้อำนวยการสถานศึกษาจึงมีฐานะเป็นผู้แทนนิติบุคคล

6. ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการจัดการสถานศึกษา
ที่เป็นนิติบุคคลไว้ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผล ประเมินและเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
- 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
- 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ
สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงานวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 6) ได้ให้ความหมายของการบริหาร
วิชาการว่า เป็นกระบวนการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ จะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนา
เยาวชนให้เจริญงอกงามทุกๆ ด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ให้เยาวชนเติบโตเป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพ
ตามที่สังคมต้องการ รวมทั้งได้กำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เวลาในการบริหารงานวิชาการประมาณ
ร้อยละ 35 หรือเฉลี่ยสัปดาห์ละ 12 - 13 ชั่วโมง

บุญมา กัมปนาทพงษ์ (2539 : 79) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารจะต้อง
ดำเนินการ เพื่อให้มีการรวบรวมและจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับงานวิชาการ มีการทำ
แผนงานและโครงการเรียนการสอน มีการจัดตารางสอน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่เหมาะสม มีการ
จัดครูอาจารย์เข้าสอน โดยจัดครูเข้าสอนตรงตามวุฒิหรือประสบการณ์ และจัดครูเข้าสอนแทนตาม
ความเหมาะสม มีการพัฒนาการเรียนการสอน คือ ส่งเสริม สนับสนุนการสอนแบบต่างๆ จัด
บรรยากาศส่งเสริมทางด้านวิชาการ มีการจัดสอนซ่อมเสริม จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียน การสอน
จัดประชุมอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาครูด้านวิชาการให้มีคุณภาพ และมีการวัดผลประเมินผลการเรียน
อย่างมีประสิทธิภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 25) กล่าวว่า งานวิชาการนั้นเป็นงานหลัก มีลักษณะคล้ายส่วนที่เป็นร่างกายคนหรือของเด็ก เป็นส่วนที่ใหญ่ที่สุดของระบบ เป็นงานที่เป็นหัวใจของโรงเรียน และมีหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ ที่ใช้กำกับการจัดระบบการทำงานของโรงเรียน และใช้กำกับกระบวนการดำเนินงานในส่วนต่างๆ ของโรงเรียน ให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานวิชาการของโรงเรียน คือ ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ให้ได้คนดีที่เป็นคนที่สมบูรณ์ งานวิชาการจึงได้กลายเป็นงานที่เป็นศูนย์กลางของโรงเรียน ครอบคลุมโรงเรียนทั้งระบบ ทั้งโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนใดที่งานวิชาการก้าวหน้าโรงเรียนนั้นมักจะมีชื่อเสียง เป็นที่นิยม เป็นที่ยอมรับ ส่วนโรงเรียนใดงานวิชาการล่าหลัง อ่อนด้อย โรงเรียนนั้นจะไม่เป็นที่นิยม ขาดศรัทธา หรือความศรัทธามักจะเสื่อมสลาย ไม่เป็นที่ยอมรับ

อุทัย ธรรมเตโช (2531 : 76) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพมากที่สุด หรือการบริหารที่ให้พลเมืองมีความรู้ มีคุณธรรม สามารถประกอบสัมมาชีพดำรงตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

กิติมา ปรีดีคิลก (2532 : 48) กล่าวว่า งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็โรงเรียนประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพการศึกษา มักจะได้รับการพิจารณาจากผลงานด้านวิชาการเป็นสำคัญ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสนใจงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ โดยวางแผนเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ตลอดจนติดตามและประเมินผล เพื่อทำการปรับปรุง เป็นระยะๆ งานวิชาการมีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ จริยธรรม

ธีระ รุณเจริณู (2546 : 71-74) ได้เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีหลักการและแนวคิด สรุปได้ดังนี้ 1) ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 2) มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญสูงสุด 3) มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งการเรียนรู้ 4) มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดการหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ สามารถตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น ทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษาและนอกสถานศึกษา 5) มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพคุณภาพในการจัดและพัฒนการศึกษา

ภิญโญ สาธร (2526 : 324) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน หมายถึง การบริหารงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและ

มีประสิทธิภาพที่สุด ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำด้านวิชาการ เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่งคือทำให้ความรู้แก่นักเรียนด้านวิชาการ ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรกของการบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2532 : 161) ได้ให้ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา คือ การจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียน ตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถพอที่จะนำมาเลี้ยงชีพได้ มีความสุข ความพอใจตามมาตรฐานและความเป็นอยู่ และช่วยเหลือเพื่อแม่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527 : 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การดำเนินงานทุกชนิดเพื่อจะส่งเสริมพัฒนา หรือปรับปรุงการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูอาจารย์ หรือนักเรียนนักศึกษาก็ตาม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2526 : 27) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการนั้นควรจะรวมการฝึกอบรมครูประจำการ การจัดชั้นเรียน การวัดผลการศึกษา การค้นคว้าวิจัย การทำและใช้คู่มือ วัสดุ การสาธิตแบบอย่างและวิธีอันพึงประสงค์ การเผยแพร่ความรู้ การปรับปรุงด้านการเรียน การสอน การประเมินมาตรฐานการศึกษา และการนำเอาผลการประเมินนั้น มาใช้ปรับปรุงสถานศึกษาให้ก้าวหน้า การควบคุมดูแลเกี่ยวกับหลักการสอน เครื่องใช้ในการเรียนการสอน การดำเนินงานทางวิชาการที่กระทรวงหรือกรมมอบหมาย รวมถึงการตรวจเยี่ยมและนิเทศ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 3) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ขอบข่ายงานวิชาการประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอน และบันทึกการสอน
2. การจัดดำเนินการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน การฝึกงาน
3. การจัดบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ประกอบด้วย การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด การนิเทศการสอน
4. การวัดและประเมินผล

อำภา บุญช่วย (2537 : 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอน ผู้ศึกษาต้องใช้ความพยายามและความสามารถเป็นอย่างมาก ในการนำคณะครู และที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

รุจิร ภูสาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 21) กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการควรยึดหลักแห่งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนี้

1. หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น โดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียน นักศึกษา สามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และเข้าเกินกำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียน นักศึกษา มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528 : 35) ได้เสนอไว้ว่า งานวิชาการที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องรับผิดชอบนั้น ควรครอบคลุมงานต่อไปนี้

1. งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานการสอนและการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน
3. งานกิจกรรมนักเรียน
4. งานสื่อการเรียนและห้องสมุด
5. งานวัดผลและประเมินผลการศึกษา
6. งานนิเทศการศึกษา

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ประกอบด้วยงานหลายๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตร แนวความคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้น

งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงความคิด ที่ให้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริง งานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน เน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่เน้นการใช้ข้อทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีงานอีกหลายๆ ด้านที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพ ซึ่งรวมเรียกงานทั้งหมดนี้ว่า งานวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 33) ได้กำหนดกรอบแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ตาม
แนวทางโรงเรียนนิติบุคคลว่า

งานวิชาการเป็นงานหลัก หรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหาร
จัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ
คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม
ร่วมจากผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง ในการบริหาร
และการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล
รวมทั้งการวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมี
ประสิทธิภาพ และได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา
โดยการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองได้เหมาะสมตาม
ศักยภาพ การพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพ
ความต้องการของผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน

สาระสำคัญตามกรอบการบริหารงานวิชาการตามแนวทางโรงเรียนนิติบุคคลทั้งสิบสอง
งานพอจะแยกสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

กรมวิชาการ (2545 : 5) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข

หลักสูตรสถานศึกษา จึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่างๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณ์ของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ มากำหนดเป็นสาระ การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน บนพื้นฐานของหลักสูตรแกนกลาง และเพิ่มเติมสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดยความร่วมมือของทุกคน ในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์ และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อนำไปสู่ออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ ต้องเป็นหลักสูตรที่พัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศ ด้านต่างๆ ของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการระดมทรัพยากรทั้งของสถานศึกษาและชุมชนมาใช้อย่างคุ้มค่า เต็มตามศักยภาพ

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับชาติ (2546 : 100) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร เป็นการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน อิทธิพลต่างๆ ในสังคมมีผล ก่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรขึ้น การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินงานต่อเนื่อง และสอดคล้องในแต่ละส่วน การพัฒนาหลักสูตรจะต้องได้รับความร่วมมือจากผู้บริหาร และครูผู้ใช้ สอนในการนำหลักสูตรไปดำเนินการพัฒนาการสอนในโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นจะต้องดำเนินการ ให้สอดคล้องกันกับหลักสูตรทั้ง 3 ระดับ คือ หลักสูตรแม่บท หลักสูตรระดับท้องถิ่น และหลักสูตรในระดับโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงของ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ เทคโนโลยี ตลอดจนผลงานวิจัยทางด้านจิตวิทยาที่มีต่อสภาพ ของนักเรียนปัจจุบัน มีอิทธิพลก่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถดำเนินการ วิเคราะห์ปัญหา จัดวางแผนงาน ดำเนินงานพัฒนาหลักสูตร และประเมิน หลักสูตรเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (2549 : 4) กล่าวว่า จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ มุ่งพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพใน

การศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิด
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของ
พระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และความเจริญก้าวหน้าทาง
วิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการ
ทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด
การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็น
ผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่น
ในวิถีชีวิต และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม
กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้
 1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลาง
ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชน
และท้องถิ่น
 2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์
ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา
ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระ
ทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกัน และระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
 4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตร
ให้เหมาะสม

5. นิเทศการใช้หลักสูตร

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของผู้เรียน และบริบทของโรงเรียน โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในโรงเรียนและชุมชน การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินงานต่อเนื่อง และเป็นการดำเนินงานที่ส่งผลให้มีการพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างหลากหลาย เหมาะสมตามวัยและศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 10) ได้กล่าวถึงเรื่องการเรียนรู้ การสอน มาตรา 22 ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และได้กำหนดไว้ใน มาตรา 24 ว่าการจัดการเรียนรู้ ให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้ มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
 3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
 4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
 5. ส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
 6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
- กมล ภู่งาม (2545 : 44) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ดังต่อไปนี้

1. สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน

2. ส่งเสริมความสามารถในกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต หรือการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของผู้เรียนแต่ละคน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติจริง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ หรือมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด

5. ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติจริงในที่นี้หมายความว่า การปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ได้แก่ การค้นคว้าในห้องสมุด การค้นคว้าจากคอมพิวเตอร์ การปฏิบัติการทดลอง การปฏิบัติในห้องปฏิบัติการต่างๆ การสรุปความรู้เองอย่างมีความหมาย การสำรวจข้อมูลภายในโรงเรียนหรือชุมชนและกิจกรรมอื่นๆ ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ ซึ่งหลายกิจกรรมก็มีการปฏิบัติอยู่แล้วในห้องเรียนทั่วไป

รุจิร ภูสาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 70) กล่าวว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้หรือที่เรียกว่า การปฏิรูปการเรียนรู้ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการเรียนและวิธีการสอนของครู ซึ่งครูจะต้องสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ควบคุมดูแล เป็นการฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักวิธีคิด วิธีการดำเนินชีวิตและมีทักษะในการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ได้ การจัดการเรียนการสอนตามแนวของหลักสูตรใหม่ จึงน่าจะมีหลักการและแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดอย่างอิสระ สามารถสรุปและสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี
3. นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลายๆ แหล่ง และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน
4. เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี
5. เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลายๆ รูปแบบ
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด มากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว
7. ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่
8. ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกัน และเรียนรู้ด้วยตนเอง

วันชัย พงษา (2545 : 46) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอนและผู้จัดการศึกษา จะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็น ผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียน ในการแสวงหาความรู้จากสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูล ที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้น ไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ ในแต่ละช่วงชั้น ครูควรใช้รูปแบบวิธีการที่ หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิด และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไป สอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 5) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ครูผู้สอนต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม การทำงาน และบทบาทจากผู้ที่สอน ผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอด มาเป็นผู้นำในการเรียนรู้ (Teacher as Leader) เรียนรู้ไป พร้อมกับผู้เรียน เป็นผู้เอื้ออำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหา ความรู้ โดยเสนอแนะวิธีการและยุทธศาสตร์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ และค้นพบความรู้จาก การปฏิบัติของตนเองจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ครูจะเป็นผู้ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แก่ผู้เรียน เพื่อ นำข้อมูลเหล่านั้น ไปสร้างองค์ความรู้ในสมอง (Constructivism) ของตนเอง

กระบวนการเรียนการสอน อาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. กระบวนการเรียนการสอนทั่วไป (Generic Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอน ที่ใช้ได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กระบวนการกลุ่ม กระบวนการสืบเสาะ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการเสริมสร้างค่านิยม กระบวนการวิจัย กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

2. กระบวนการเรียนการสอนเฉพาะ (Specific Learning) เป็นกระบวนการตาม ธรรมชาติของศาสตร์ซึ่งจะใช้ในการเรียนการสอนเฉพาะของกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น กลุ่ม คณิตศาสตร์ เน้นทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ทักษะการคิดคำนวณ กระบวนการเชิงเหตุผล กระบวนการคิดวิเคราะห์ในเชิงตรรกะ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 57) บัญญัติไว้ว่า การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญ

ที่สุด ฉะนั้น ครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้จากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตน

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนา การคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้วยังมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กรมวิชาการ (2542 : 21) กล่าวว่า การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านร่างกายและสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบ/วิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เนื้อหาและกระบวนการต่างๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวม การบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 34) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีกิจกรรมนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เน้นกระบวนการคิดให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตัวเอง และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีคุณภาพ

3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน

กิตติมา ปรีดีคิลิก (2532 : 73) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องวัดและประเมินผลการเรียนการสอนของนักเรียนว่า ได้ผลแค่ไหน เพียงไร หรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลแบ่งเป็นประเมินก่อนเรียน การประเมินระหว่างเรียน และการประเมินผลหลังเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 9) ได้ให้แนวทางในการประเมินผลไว้ดังนี้

1. วางแผน เพื่อกำหนดขั้นตอนในการวัดและประเมินผล
2. จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการวัดและประเมินผล
3. จัดทำเครื่องมือในการวัดและประเมินผล
4. กำหนดระยะเวลาขั้นตอน และวิธีการในการวัดและประเมินผล
5. จัดบุคลากรให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล
6. จัดให้มีและวิเคราะห์ผลที่ได้จากการวัดและประเมินผล
7. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไปพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
8. กำหนดมาตรฐานในการวัดและประเมินผลให้บรรลุเป้าหมาย

กรมวิชาการ (2534 : 1) ได้กำหนดความหมายการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการทำงาน ทั้งในช่วงที่กำลังทำและในเวลาทำงานเสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อหาข้อสรุปว่างานที่ทำนั้น ได้รับความสำเร็จตามความคาดหวังหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดเกิดขึ้น และจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามความคาดหวังหรือใกล้ความคาดหวังมากที่สุด การประเมินผลที่ดีและเชื่อถือได้ ย่อมจะเป็นเครื่องช่วยชี้้นำการทำงานและการปรับปรุงงาน การแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ ตลอดระยะเวลาของการทำงาน อันจะส่งผลให้งานประสบความสำเร็จมากที่สุด

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 166) ได้ให้ความหมายของคำว่า การวัดผลและ

ประเมินผลว่า

1. การวัดผล (Measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ โดยใช้เครื่องมือวัด การวัดทางการศึกษาที่ใช้กันอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรม หรือข้อสอบ

2. การประเมินผล (Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคุณค่า การประเมินผลควรรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ วิธีการที่ได้ใช้ไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่วัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

วันชัย พงษา (2545 : 48) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้สอนใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ได้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะการวัดประเมินผลจะทำให้ทราบพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่ช่วยผู้สอนได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงถึงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้เต็มศักยภาพ

วิธีการวัดและประเมินผลต้องใช้วิธีที่หลากหลายสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการวัดทั้งที่เป็นความรู้ ความคิดและการปฏิบัติ และจะดำเนินการควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน การวัดความรู้ ความคิดส่วนใหญ่ใช้การทดสอบ แบบทดสอบที่อาจเป็นแบบเลือกตอบ หรือให้เขียนคำตอบเองด้วย ข้อสอบอัตนัย ควรเน้นการตอบ โดยการเขียน และการนำเสนอคำตอบด้วยตัวผู้เรียน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดและการเขียนไปพร้อมๆ กันได้ดีกว่าเครื่องมือชนิดเลือกตอบ นอกจากนี้ก็อาจใช้แฟ้มสะสมงาน การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นวิธีที่เหมาะสมกับการวัดและประเมิน ความดีงามและการปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2545 : 24-25) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อใช้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียนคือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ คุณธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่/เพียงใด ดังนั้นการวัดและประเมินจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องควบคู่ไปในกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยประเมินความประพฤติ พฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และผลงานจากโครงการหรือแฟ้มสะสมผลงาน ผู้ใช้ผลการประเมินในระดับชั้นเรียนที่สำคัญ คือ ผู้เรียนผู้สอนและพ่อแม่ผู้ปกครอง จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วิธีการ และค้นหาข้อมูลเกณฑ์ต่างๆ ที่จะทำให้สะท้อนให้เห็นภาพสัมฤทธิ์ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะทราบระดับความก้าวหน้าความสำเร็จของตน ครู ผู้สอนจะเข้าใจความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่มสามารถให้ระดับคะแนนหรือจัดกลุ่มผู้เรียน รวมทั้งประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองได้ ขณะที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง จะได้ทราบระดับความสำเร็จของผู้เรียน

สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทาง ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้น ไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนช่วงชั้น กรณีผู้เรียน ไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่างๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริม และจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย

การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาอังกฤษ และกลุ่ม

สาระการเรียนรู้อื่นๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดต่อไป ข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

กรมวิชาการ (2545 : 27) กล่าวว่า สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ การพิจารณาการเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ดังนี้

1. พิจารณาจากหลักฐานการศึกษา ซึ่งจะให้ข้อมูลที่แสดงความรู้ ความสามารถของผู้เรียนในด้านต่างๆ

2. พิจารณาจากความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง การทดสอบการสัมภาษณ์ ฯลฯ

3. พิจารณาจากความสามารถ และการปฏิบัติได้จริง

ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. กำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผล และประเมินผลแต่ละรายวิชา ให้สอดคล้อง

กับมาตรฐานการศึกษาสาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการ การปฏิบัติและผลงาน

4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการและอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน

สรุปได้ว่า การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การวัดผลประเมินผลผู้เรียนเพื่อนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้มาพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การวัดผลและประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการประเมินตามสภาพจริง และการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ ผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ประวิต เอราวรรณ์ (2542 : 2) กล่าวว่า การวิจัยเป็นกระบวนการหาความรู้ใหม่ โดยอาศัยการทำงานที่มีระบบเข้ามาช่วย โดยหวังว่าข้อมูลที่ได้จะมีความน่าเชื่อถือสูงและสรุปผลได้ถูกต้อง ซึ่งการวิจัยจัดได้ว่าเป็นกระบวนการได้ความรู้ในลักษณะที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ

สังเกตว่า มีปัญหาหรือข้อสงสัยอะไรเกิดขึ้นบ้าง รวบรวมข้อมูล และศึกษาความจริงที่สอดคล้องกับปัญหา หลังจากนั้นก็ตั้งสมมติฐานเพื่อใช้ในการอธิบายความจริงที่สังเกตได้ ลองทำนายผลจากสมมติฐานหรือทฤษฎีโดยการอนุมานในลักษณะที่คาดถึงสิ่งที่ยังสังเกตไม่ได้ แล้วดำเนินการพิสูจน์โดยการนำข้อมูลที่รวบรวมมาทดสอบกับการทำนายที่ตั้งขึ้น หากความรู้ที่ได้ตรงกันข้ามกับสมมติฐานหรือทฤษฎี ก็รวบรวมข้อมูลมาใหม่ให้กว้างขวางขึ้น หรือตั้งสมมติฐานใหม่ให้สอดคล้องกับข้อมูลอันใหม่ แล้วดำเนินการพิสูจน์ใหม่ ดังนั้นกระบวนการนี้จึงไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ขึ้นเรื่อยๆ

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 8) ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน คือ การหาข้อมูลที่เชื่อถือได้เกี่ยวกับปัญหาในการเรียนการสอนเพื่อพิจารณานักเรียน

โดยลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการวิจัยเกิดขึ้นจากการทำงานในชั้นเรียน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน
2. ผลการวิจัยนำไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
3. การวิจัยดำเนินไปพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน กล่าวคือ สอนไปวิจัยไป แล้ว

นำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหา และทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

กรมวิชาการ (2545 : 15) กล่าวว่า การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่กำหนดให้เป็นภารกิจของผู้สอน 3 ประการ ที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกัน คือ

ประการแรก จัดกระบวนการเรียนการสอน และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

ประการที่สอง ทำวิจัยเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ประการที่สาม นำผลการวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน

การใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ จึงเป็นภารกิจที่สำคัญและจำเป็น ในกรณีที่ผู้สอนพบว่า กระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่กำลังดำเนินการอยู่มีปัญหา หรือมีความจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน

สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (2546 : 59) กล่าวว่า การวิจัยชั้นเรียนเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เป็นบทบาทของครูผู้สอนในอันที่จะใช้กระบวนการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยใช้กระบวนการหรือนวัตกรรมที่เป็นระบบและเชื่อถือได้ การทำควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามปกติและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีผลเพิ่มขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ อันเป็นการยกระดับประสิทธิผล และประสิทธิภาพของการเรียนการสอนให้สู่ระดับมาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 107) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) เป็นวิธีหนึ่งที่ครูสามารถจะแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่น่าเชื่อถือ และเป็นระบบในการแสวงหาคำตอบ เพราะเป็นการคิดค้นและพัฒนาที่เป็นการแก้ปัญหา (Problem Solving) ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชั้นเรียน เป็นกระบวนการเรียนรู้ในเชิงวิทยาศาสตร์ ที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การแสวงหาคำตอบจากปัญหาและข้อสงสัยของครู เป็นการคิดพัฒนาวัตกรรม เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการเรียนการสอน ลักษณะของการวิจัยในชั้นเรียนมีดังนี้ คือ

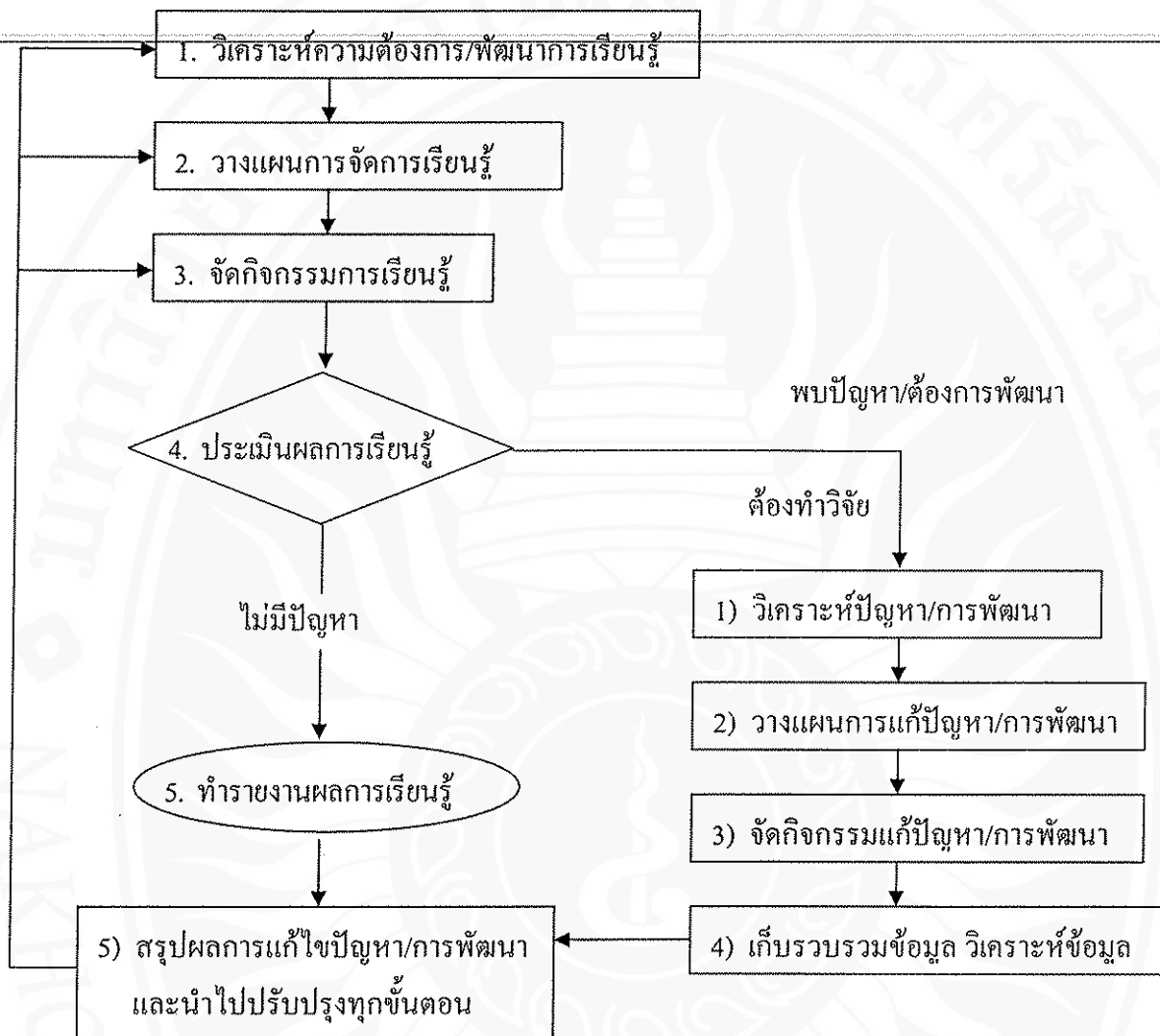
1. ปัญหาการวิจัยเกิดจากการทำงานในชั้นเรียนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ซึ่งอาจเป็นปัญหาของผู้เรียนที่ครูต้องการแก้ไข หรือปัญหาที่ครูต้องการพัฒนาก็ได้
2. ผลจากการวิจัยเป็นสิ่งที่ครูสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน
3. การวิจัยในชั้นเรียนดำเนินไปพร้อมกับการเรียนการสอน กล่าวคือ สอนไปวิจัยไป เก็บข้อมูลและบันทึกผล แล้วนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

กรมวิชาการ (2545 : 10) กล่าวว่า การวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ มุ่งให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ วางแผนแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ผู้สอนสามารถทำวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพการเรียนรู้ด้วยการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาการเรียนรู้ ออกแบบ และพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ ทดลองใช้นวัตกรรมการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ผลการใช้นวัตกรรมนั้นๆ และให้ผู้สอนสามารถนำกระบวนการวิจัยมาจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการใช้เทคนิควิธีการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์ปัญหา สร้างแนวทางเลือกในการแก้ปัญหา ดำเนินการตามแนวทางที่เลือก และสรุปผลการแก้ไขปัญหานั้นเป็นการฝึกทักษะฝึกกระบวนการคิด ฝึกการจัดการจากการเผชิญสภาพการณ์จริง และปรับประยุกต์มวลประสบการณ์มาใช้แก้ปัญหา การวิจัยเป็นกระบวนการค้นหาความรู้และแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เชื่อถือได้ สามารถนำผลการค้นพบมาแก้ไขการเรียนรู้หรือตัดสินใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องจากการวิจัยเป็นกระบวนการเชิงระบบ ที่ใช้การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากขั้นการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา จนถึงขั้นการสรุปและรายงานผล

กมล ภู่งประเสริฐ (2545 : 82) กล่าวว่า การวิจัยเป็นกระบวนการที่เป็นระบบและเป็นที่ยอมรับของวงการต่างๆ สถานศึกษาใดที่มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ หรือรายงานผลงานที่มีกระบวนการวิจัยเป็นพื้นฐานจะเป็นที่น่าเชื่อถือและนำไปใช้ประโยชน์ได้ สถานศึกษาจึงควรมีงาน/โครงการเกี่ยวกับการวิจัยอยู่ด้วยเสมอ

การวิจัยเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำ ต้องจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. การกระตุ้นความสนใจ หรือการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย โดยเฉพาะการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาเกิดความตื่นตัวที่จะเริ่มทำ
 2. การพัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิจัย โดยการจัดหาหนังสือและเอกสารต่างๆ ให้บุคลากรได้ศึกษา หรือจัดประชุมปฏิบัติการและเชิญวิทยากรมาฝึกการวิจัย หรือส่งบุคลากรเข้ารับการอบรมตามที่หน่วยงานต่างๆ เปิดการอบรมขึ้น
 3. การประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ปัญหาของสถานศึกษา ในด้านวิชาการและร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอน เพื่อให้การมองเห็นปัญหาชัดเจน จากนั้นจึงช่วยกันแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา แต่ก่อนที่จะพูดถึงการแก้ปัญหา/พัฒนา ควรได้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ มาเสนอแนะและกันบ้าง อาจใช้วิธีการแบ่งงานกันไปศึกษา หรือนำมาจากระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา ซึ่งมีการประมวลความรู้ ความคิดเกี่ยวกับการบริหารและการเรียนการสอนไว้ เพื่อให้ได้แนวทางการแก้ปัญหาที่จะนำไปดำเนินการต่อไป
 4. การกำกับดูแล และส่งเสริมให้ดำเนินการแก้ปัญหาในลักษณะของงานวิจัย โดยการอำนวยความสะดวก หรือให้ความช่วยเหลือด้วยเหตุที่เป็นงานใหม่ ความต้องการกำลังใจและความช่วยเหลือจึงมีอยู่มาก
 5. การสนับสนุนให้มีการแสดงผลงานการวิจัยของสถานศึกษา และการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีความภาคภูมิใจ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองต่อไป
- กรมวิชาการ (2545 : 23) กล่าวว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการควบคู่ไป กับกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการวิจัยได้ดังนี้

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 : 80-81) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียนยังมีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนดังนี้

1. ทำให้ผู้สอนรู้จักใช้ข้อมูลและจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรยิ่งขึ้น เพราะผู้สอนสามารถใช้นวัตกรรม วิธีการ เทคนิคการสอนหรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการตรวจสอบที่เชื่อถือได้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
3. ทำให้ผู้สอนพัฒนางานของตนเองให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น เพราะผู้สอนสามารถนำข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบจากการวิจัย มาใช้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

4. ทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา และส่งเสริมจนบรรลุศักยภาพสูงสุด เนื่องจากผู้สอน

สามารถส่งเสริมและพัฒนาได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนแต่ละคน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 35) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย การบริหารการจัดการ และการพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา

2. ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แก่กลุ่มสาระการเรียนรู้

3. ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนการเผยแพร่ผลงานการวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา ครอบครัวยุทธศาสตร์หน่วยงานและสถาบันอื่น

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูใช้แก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียน และพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างเป็นระบบ การวิจัยเป็นกระบวนการที่ดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 92) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ โดยใช้ประสาทสัมผัสมากที่สุด โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น สื่อการเรียนการสอนจะมีบทบาทสำคัญมาก

สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการดังนี้

1. ประหยัดเวลา และคำอธิบายของครูผู้สอน

2. ดึงดูดความสนใจ และกระตุ้นการเรียนรู้ได้ดี

3. นักเรียนจดจำและเก็บประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้จากสื่อ ได้นานกว่าการฟังคำบรรยาย โดยเฉพาะสื่อที่สอดคล้องกับความสนใจกับนักเรียน

4. ปลุกฝังเจตคติและคุณลักษณะด้านจิตพิสัยได้ดี

5. สามารถใช้ซ้ำๆ เพื่อทบทวนบทเรียนได้เป็นอย่างดี

สื่อการเรียนการสอนมีหลายประเภท ทั้งสื่อประเภทวัสดุ (Audio-Visual Materials) สื่อประเภทเครื่องมือ (Audio-Visual Equipment) สื่อประเภทวิธีการ (Audio-Visual Activity)

รุจิรุ ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545 : 72) กล่าวว่า สื่อการเรียนรู้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของครูดำเนินไปด้วยดี ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีตามกระบวนการต่างๆ ที่หลักสูตรต้องการในปัจจุบัน ต้องยอมรับว่าผู้เรียนทุกคนต่างก็มี

ประสบการณ์เดิมอยู่แล้ว ความรู้ใหม่ๆ ที่ผู้เรียนจะได้รับอาจมีมาได้หลายทาง นอกจากครูและสื่อต่างๆ ดังกล่าว เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ คอมพิวเตอร์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพและความสามารถของครูที่จะสามารถจัดหามาใช้ และศักยภาพและความสามารถของครูที่จะสามารถจัดหามาใช้ และศักยภาพในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งหลักสูตรใหม่มิได้ละทิ้งหนังสือแบบเรียนเก่าๆ โดยสิ้นเชิง องค์ความรู้ใหม่ก็ยังคงต้องอาศัยหนังสือเก่ารวมอยู่ตามความจำเป็นและความเหมาะสม

วันชัย พงษา (2545 : 47) ได้กล่าวเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้ไว้ว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษากันคว่าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอน สามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อหรือห้องสมุดของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 4) กล่าวว่า สื่อที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นการใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนการใช้แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ประกอบการจัดการเรียนการสอน และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน อาจแบ่งตามบทบาทหน้าที่ ลักษณะการใช้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อหลักประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ หนังสือเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และหนังสือแบบฝึกหัด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ ระดับประถมศึกษาเท่านั้น
2. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เป็นสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ หนังสืออื่นๆ นอกเหนือจากหนังสือเรียน ซึ่งมีเนื้อสาระที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ้างอิง นอกจากนี้ยังรวมสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสื่อวีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัตนา กาญจนพันธ์ และวัฒนา คุรุสวัสดิ์ (ม.ป.ป. : 419) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงวัสดุ สิ่งของ ภาพ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนตัวบุคคล วิธีการ สถานที่ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดี มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น อุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การศึกษา สื่อทัศนศึกษา สื่อทัศนูปกรณ์ สื่อการเรียนแต่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่า สื่อการสอนมากกว่า เพราะมีความหมายกว้างขวางมากกว่า

สมเชาว์ เนตรประเสริฐ (2525 : 229) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนตัวอย่างที่ครูใช้สำหรับนำเนื้อหาความรู้ความเข้าใจของครูไปให้นักเรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะสื่อการเรียนการสอนสามารถเปลี่ยนสิ่งที่เป็นนามธรรมและทำให้ประสาทสัมผัสรับรู้ได้มาก และชัดเจนยิ่งขึ้นครูสามารถใช้สื่อการเรียนการสอนได้มากมายหลายวิธี และใช้ประโยชน์ได้หลายด้าน ซึ่งได้สรุปสาระสำคัญของสื่อการสอนไว้ดังนี้

- ช่วยให้ความรู้ที่เป็นนามธรรมเปลี่ยนเป็นรูปธรรมมากขึ้น
- ช่วยย่นระยะเวลาของการเรียนรู้ให้น้อยลงแต่ได้เนื้อหามาก
- ช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้หลายทางมากขึ้น
- ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น

กรมวิชาการ (2545 : 25) กล่าวว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรสถานศึกษามุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้อะไรก็ได้ การเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เน้นสื่อที่ผู้เรียนและผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียน ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเองหรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัว และในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียน ควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

ลักษณะของสื่อการเรียนรู้อื่นๆ ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลายทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่นๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลา เพื่อให้การใช้สื่อการเรียนรู้อื่นๆ เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์ ความจำเป็นในการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการบริหารงานวิชาการ
2. ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อและเทคโนโลยี เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ

4. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัวยุคใหม่ องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่น

5. การประเมินผลการพัฒนาการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิต พัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน ที่จะนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระต่างๆ หรือเรื่องต่างๆ ที่ครูสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

6. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544 : ก. : 3) กล่าวว่า ต้องสนับสนุนส่งเสริมด้านการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ให้ครอบคลุมหลักสูตรและกว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาไปสู่ความเป็นสากล และได้กล่าวถึงรายละเอียดของแหล่งการเรียนรู้ว่า การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตและใช้เวลาว่างอย่างสร้างสรรค์ รวมทั้งมีความยืดหยุ่นสนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งจากเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนและแหล่งอื่นๆ เป็นสื่อที่ผู้เรียน และผู้สอนใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ขึ้นเอง หรือนำสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวและในระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนรู้ โดยใช้วิจารณญาณในการเลือกใช้สื่อและแหล่งความรู้ โดยเฉพาะหนังสือเรียนควรมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตลอดช่วงชั้น สื่อสิ่งพิมพ์ควรจัดให้มีอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ควรให้ผู้เรียนสามารถยืมได้จากศูนย์สื่อ หรือห้องสมุดของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 2-3) ได้กำหนดความหมายของแหล่งเรียนรู้ ว่าหมายถึง แหล่ง หรือที่รวม ที่อาจมีสภาพสถานที่หรือศูนย์รวมที่ประกอบด้วย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนหรือศูนย์กลางการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่มีกำหนดเวลาเรียนยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันกับการประเมินผลในห้องเรียน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย : สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ในทุกระดับและทุกกลุ่มเป้าหมาย และเหมาะสมกับสภาวะความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่

2. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับ

สภาพสังคม วิถีชีวิต และสภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละสังคม

3. จัดหาความร่วมมือ : โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งตัวผู้เรียนเพื่อจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนสามารถเลือกเรียน ได้ตามความสนใจและความถนัด

4. หลักสูตรเนื้อหาสาระเป็นที่ยอมรับ : สามารถเทียบโอนความรู้จากการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่ระบบการศึกษาในระบบโรงเรียน

5. จัดทำสื่อ : จัดทำสื่อที่ใช้ในการนำเสนอและการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย ได้แก่ สื่อเสริมแบบเรียน สื่อวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน รวมทั้งสื่อบุคคลซึ่งเป็นวิทยากรในท้องถิ่น

ศิริกาญจน์ โกลุมภ์ (2545 : 20) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้จะเป็นเครื่องมือที่สำคัญของครูผู้สอนที่จะออกแบบการเรียนรู้ได้หลากหลาย ซึ่งจะเหมาะสมกับศักยภาพและความสามารถของผู้เรียนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน เพราะแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีหลายประเภท เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและในชุมชน อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล อุทยานแห่งชาติในท้องถิ่นแถบภูเขา ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เป็นต้น

กรมวิชาการ (2544 : 43) ได้นิยามความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดและดำเนินการ ได้มีหลายประเภท ขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของโรงเรียนแต่ละแห่งเช่น โรงเรียนอุทยานการศึกษา นอกเหนือจากการจัดห้องสมุด โรงเรียนและการจัดมุมต่างๆ ในบริเวณโรงเรียนให้เป็นที่อ่านหนังสือ รวมทั้งการนำนักเรียนไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลนอกโรงเรียน เช่น พิพิธภัณฑ์ วัด ห้องสมุดประชาชน หอสมุดแห่งชาติ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสาน

ความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยุว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกัน

4. ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งการเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน ในการจัด กระบวนการเรียนรู้โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร หรือประสบการณ์ที่ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน พัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ มีทั้งภายใน โรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่โรงเรียนจัดตั้งหรือ พัฒนาขึ้น

7. การนิเทศการศึกษา

จรัญ ชันทะสีมา (2544 : 10) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ ผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพ และบังเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ผู้เรียน

สนอง เครือมาก (2536 : 1208) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการ ทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลและปัญญา ในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความ มั่นใจว่าจะปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประ โยชน์สูงสุด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51) กล่าวว่า การนิเทศ การศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของ นักเรียนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้เต็มตามวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 109-110) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา เป็นการนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินการ โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตลอดจน บุคลากรภายในสถานศึกษา ร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่างๆ เป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนการสอน อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของสถานศึกษาและของผู้เรียนให้อยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้รับการนิเทศ ได้แก่ ครูผู้สอน และบุคลากรภายในสถานศึกษาทุกคน

การนิเทศภายในสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพ ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ มาตรฐานหลักสูตร ตามแนวทาง พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

2. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ

3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการ

ของชุมชนและสังคม ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

4. เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพ

5. เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิรูประบบบริหาร โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและชื่นชมในผลงาน

6. เพื่อให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษา ที่ผู้บริหารสามารถดำเนินการ ได้มีหลายอย่าง การจะนำวิธีการใดมาใช้ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เช่น การประชุม อบรม ปฐมนิเทศ การสังเกตการสอนในชั้นเรียน การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ตำรา การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล การสนทนาทางวิชาการ การสาธิตการสอน การพาไปศึกษานอกสถานที่ การสัมมนา การจัดนิทรรศการ การเยี่ยมชมชั้นเรียน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 261-262) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นงานที่มีลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นระบบย่อยระบบหนึ่งของระบบการศึกษา
2. เป็นกระบวนการปรับปรุงการเรียนการสอน
3. เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู รวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

4. ความต้องการความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศการศึกษา จึงหมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครูและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นที่น่าพอใจตามจุดหมายของการศึกษา

กลิสแมน (Glickman 1985 : 6) ให้ความคิดเกี่ยวกับการนิเทศว่าเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลัก การจัดการครูเข้าสอบ การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู รวมทั้งการประเมินผลการเรียนการสอน

กมล ภูประเสริฐ (2545 : 59 - 60) กล่าวว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่น่าจะให้ผลรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา เพราะผู้นิเทศและผู้รับการ

นิเทศทำงานร่วมกันและผู้นิเทศในเรื่องหนึ่ง อาจเป็นผู้รับการนิเทศในอีกเรื่องหนึ่งได้ ในทำนองเดียวกันผู้รับการนิเทศ ก็อาจกลับไปเป็นผู้นิเทศในเรื่องที่ตนเองมีความสามารถสูงได้ จึงเป็นการรวมพลังกัน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่ดีกว่าการให้แต่ละคนปฏิบัติงาน ในลักษณะต่างคนต่างทำ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 36) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลาย และเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบ และกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตาม ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนของสถานศึกษา

5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์การจัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษา กับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

หลักการสำคัญที่นำมาใช้ในการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ หลักการดังต่อไปนี้

1. มุ่งที่คุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ แม้ว่าการนิเทศภายในจะเป็นการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา สิ่งที่จะพัฒนาจะต้อง โยงไปสู่คุณภาพของผู้เรียนทั้งสิ้น
2. อาศัยความร่วมมือภายในสถานศึกษามูลฐานในสถานศึกษาจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายใน ร่วมมือร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อให้บุคลากรแต่ละคนพัฒนาตนเองได้อย่างมีคุณภาพ และหลายกรณีอาจต้องเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาช่วยให้คำแนะนำด้วย
3. อาศัยวิธีการที่หลากหลายที่จะเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและความร่วมมือในการดำเนินการ แต่ละวิธีมีจุดเด่น - จุดด้อยที่จะช่วยเสริมประสิทธิภาพของกันมาได้
4. กระทำอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจนสร้างความรู้สึกรู้สึกว่า กระบวนการนี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่ง ของการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการสร้างอุปนิสัยของการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
5. ใช้กระบวนการที่เป็นระบบ เพื่อให้มั่นใจได้ว่างานนิเทศภายในสถานศึกษาจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา ที่ใช้เหตุผลและปัญญาในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการเรียนการสอน หรือกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน เพื่อให้การปฏิบัติงาน หรือการสอนของครูมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาในตัวนักเรียน ได้มากที่สุด

8. การแนะแนวการศึกษา

สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย (2548 : 6) กล่าวว่า การแนะแนวการศึกษา หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่ช่วยให้บุคคลหรือเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญา มีความเฉลียวฉลาด เช่น วิธีศึกษาค้นคว้าวิชาต่างๆ วิธีใช้อุปกรณ์ในการเรียน วิธีการปรับตัวภายในโรงเรียน วิธีเลือกวิชาเรียน การศึกษาต่อ การใช้ห้องสมุด การแก้ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการเรียน เป็นต้น

สนอง เครือมาก (2536 : 1192) กล่าวว่า การแนะแนว หมายถึง บริการที่จัดขึ้น เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนในการเลือกและการปรับปรุงตัวเอง เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและมุ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทุกๆ ด้าน ตลอดจนให้รู้จักเข้าใจและช่วยเหลือตัวเองได้ บริการหลักของการแนะแนวในโรงเรียน คือ

1. บริการสำรวจและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน
2. บริการข่าวสาร
3. บริการให้คำปรึกษา
4. บริการจัดวางตัวบุคคล
5. บริการติดตามผล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการ และวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการเรียนการสอน
2. ดำเนินการแนะแนวการศึกษา โดยความร่วมมือของครูทุกคนในสถานศึกษา
3. ติดตามและประเมินผลการจัดการระบบและกระบวนการแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษา
4. ประสานความร่วมมือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และประสบการณ์ด้านการแนะแนวการศึกษากับสถานศึกษา หรือเครือข่ายการแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปได้ว่า การแนะแนวการศึกษา หมายถึง กระบวนการต่างๆ ที่โรงเรียนดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องการเรียน การปรับปรุงตัวเอง เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทุกๆ ด้าน โดยความร่วมมือของครูทุกคนในโรงเรียน

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 : 3) กล่าวว่า ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 ระบุไว้ว่า “ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และระบบประกันคุณภาพ

ภายนอก” และในมาตรา 48 ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระบุไว้ว่า “ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก” โดยมีสาระสำคัญที่สรุปได้ว่า สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการประเมินตนเองทุกปี โดยการดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานตามปกติและต้องเปิดเผยผลการดำเนินงานของตนเองต่อสาธารณชน พร้อมทั้งจะถูกตรวจสอบ จากคณะกรรมการประเมินผลภายนอก ในทุก 5 ปีด้วย โดยบุคลากรภายในสถานศึกษา ตลอดจนคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีส่วนร่วมในการประเมินผล และทำการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด เพื่อพัฒนาคุณภาพและเป็นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ก่อนรับการประเมินผลภายนอก

การประกันคุณภาพภายใน เป็นการควบคุมและตรวจสอบ โดยตัวเอง จะทำให้สถานศึกษามีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีการทำงานที่เป้าหมายและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยในการดำเนินการตามแผนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้น จะต้องมีการประเมินคุณภาพภายในหรือการประเมินตนเอง เพื่อตรวจสอบและพัฒนาปรับปรุงให้เป็นไปตามเป้าหมายอยู่ตลอดเวลา

สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (2546 : 74) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เป็นกระบวนการบริหารและจัดการของสถานศึกษา เพื่อให้คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพมาตรฐานที่ต้องการ ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในต้องคำนึงอยู่เสมอว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นงานที่ดำเนินการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ในสถานศึกษาชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพที่ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ตามวงจรการบริหารงาน คือ ร่วมกันวางแผน (Plan) ร่วมกันปฏิบัติงานตามแผน (Do) ร่วมกันตรวจสอบ (Check) และร่วมกันปรับปรุง (Act) และต้องมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับตรวจสอบประเมินผล และประกันคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นมาตรฐานที่เขียนในรูปของความคาดหวังที่สถานศึกษาจะต้องบรรลุถึง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 52) กล่าวว่า แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการให้เกิดขึ้น คือ

- จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างจริงจัง

- จัดการศึกษาในสถานศึกษาโดยใช้แผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทางวิชาการ และใช้ระบบการประกันคุณภาพภายใน เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด
- ดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาและนำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นในปีถัดไป
- จัดทำรายงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาประจำปีเสนอต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 7-8) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรม ตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงได้แก่ผู้เรียนและผู้ปกครองและผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรวม ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ “ป้องกัน” ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ และผลผลิตไม่มีคุณภาพในการดำเนินการ เพื่อให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความหมายข้างต้นควรมีการศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดหลักต่อไปนี้

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพเป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 11) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้า โดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู - อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิดช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนิน ไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (Assure) ได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนด และที่สังคมต้องการ

หลักการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มี 3 ประการ คือ

1. การกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยให้สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหาร รวมถึงการตัดสินใจดำเนินงาน ทั้งด้านการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร การจัดตั้งอำนวยการควบคุม และให้อิสระแก่ผู้สอนในการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อันให้ผู้เรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. การเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมในการทำงาน (Participation) โดยให้หน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ปุชนิยบุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ

ปราชญ์ชาวบ้าน เข้ามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงานของสถานศึกษา ร่วมกันคิด
ตัดสินใจ สนับสนุน ส่งเสริม และติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา

3. การแสดงภาระรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability) โดยสถานศึกษาและ
คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย (Goals) และจุดเน้นที่ต้องการพัฒนา (Focus Areas)

ทั้งนี้ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
ประกอบด้วย การดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 8 ประการ ดังนี้

- การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
- การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
- การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
- การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. จัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา

2. กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐาน
การศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และ
วิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

3. วางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาให้
บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา

4. ดำเนินการพัฒนางานตามแผนและติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายใน
เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่น ในการปรับปรุงและพัฒนา
ระบบประกันคุณภาพภายใน และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและการประเมินคุณภาพ
การศึกษาในการประเมินสถานศึกษา เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

อุทุมพร จามรมาน (2544 : 56) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ (Quality Assurance)

หมายถึง การให้หลักฐาน ข้อมูล แก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียน ทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครอง นักเรียน และสาธารณชนมั่นใจในคุณภาพของนักเรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารและจัดการของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกๆ คน

10. การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. การศึกษา สำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน
2. จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะ ทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เป็นต้น
3. การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา และที่จัด โดยบุคคล ครอบครัวย องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
4. ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ระหว่างบุคคล ครอบครัวย ชุมชน ท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด เพื่อพัฒนางานอาชีพและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยความร่วมมือของชุมชน ท้องถิ่น องค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา
2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา ท้องถิ่น และองค์กรเอกชนต่างๆ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
2. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา
3. จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาวิชาการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของบุคคล ครอบครัว และองค์กรต่างๆ ที่จัดการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

สมมาตร แก้วลาย (2528 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย การปฏิบัติงานของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติงานวิชาการน้อยกว่างานอื่นๆ และผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิและประสบการณ์ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน

ปราโมทย์ ศรีสมบัติ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหาร โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์แตกต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการจากสาเหตุสำคัญๆ ดังนี้ คือ ครูไม่เข้าใจหลักสูตร ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ผู้บริหารปฏิบัติงานนิเทศน้อยและไม่สามารถจัดครูเข้าสอนตามความถนัดและความต้องการของครู

ไพโรจน์ ชูช่วย (2532 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า การปฏิบัติงาน โดยส่วนรวมที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง ที่ควรปฏิบัติในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานวิชาการที่ปฏิบัติจริงและควรปฏิบัติต่างกัน และผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามทัศนะของผู้บริหาร

โรงเรียนและครู อาจารย์ ที่มีประสบการณ์ และขนาด โรงเรียนต่างกันที่ปฏิบัติจริง และควรปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุนทร ถวิลญาติ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี มีปัญหาในระดับปานกลางทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ข้อที่มีปัญหามาก คือ ขาดแคลนครูที่มีความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะด้าน เช่น นาฏศิลป์ เกษตร ฯลฯ ครูมีงานพิเศษที่ต้องรับผิดชอบทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดไว้ ข้อที่มีปัญหาในอันดับสุดท้าย ได้แก่ ครูไม่มีทักษะและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีปัญหามาก คือ การยืมสื่อการสอนจากศูนย์วิชาการกลุ่มไม่สะดวก โรงเรียนได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมมากจนสอนไม่ครบตามคาบเวลาที่กำหนดไว้ ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ครูไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงและแก้ปัญหาของการสอนแต่ละชั้น ด้านการติดตามและนิเทศการสอน ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ โรงเรียนไม่เคยเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิตการสอนแก่ครู ผู้บริหาร ไม่มีเวลาทำกรนิเทศ ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารขาดความรู้เรื่องกรนิเทศ ด้านการวัดผลและประเมินผลกรเรียนกรสอน ข้อที่มีปัญหาอันดับแรกคือ โรงเรียนขาดข้อสอบมาตรฐานในการวัดผลชั้น ป.1 - ป.5 การวัดผลประเมินผลภาคปฏิบัติยังไม่ได้มาตรฐาน ข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ผู้บริหาร ไม่มีแผนภูมิแสดงความก้าวหน้าทางการเรียนทุกชั้นตามกลุ่มประสบการณ์

จากการเปรียบเทียบปัญหางานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชลบุรี ที่มีประสบการณ์ต่างกันและสถานที่ตั้งโรงเรียนต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกันทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลกรเรียนกรสอน

ประเสริฐ ฉ่ำชื่นวงศ์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการวางแผนงานวิชาการ โดยกำหนดนโยบายสภาพปัญหาของโรงเรียน สอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบกรวางแผน วิธีการวางแผน ใช้วิธีการประชุมบุคลากร ระดมความคิด การปฏิบัติตามแผน มีผู้รับผิดชอบโครงการกรปฏิบัติร่วมกับคณะกรรมการ มีการประเมินผลโดยการสังเกตและตรวจผลงานด้านการทำรายงาน เป็นเอกสารกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด เป็นด้านกิจกรรมส่งเสริมกรสอน ปัญหาและอุปสรรคที่พบคือขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจ ขาดงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ สำหรับแนวทางแก้ไขได้เสนอไว้ว่าควรมีการพัฒนาบุคลากร และจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้น

นรินทร์ พูลสวัสดิ์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี พบว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีปัญหามากที่สุด ด้านที่มีปัญหารองลงมาตามลำดับคือ ด้านการติดตามผลและนิเทศการสอนด้านหลักสูตรและองค์ประกอบของหลักสูตร และด้านที่มีปัญหาน้อยที่สุดคือ ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าข้อที่มีปัญหา มากที่สุดในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคือ ความพร้อมของครู ในด้านความรู้เกี่ยวกับวิชาเฉพาะ และข้อที่มีปัญหา มากที่สุดในแต่ละด้านเรียงลำดับลงไปคือ การเชิญวิทยากรภายนอกมาสาธิตการสอนแก่ครู เป็นปัญหาในด้านการติดตามผลและนิเทศการสอน การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น เป็นปัญหาสำคัญที่สุดในด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้บริหารโรงเรียนและขนาดของโรงเรียนแล้ว พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สามารถ รักษาศิลป์ (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการของโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า

1. การบริหารงานด้านวิชาการรวมทั้ง 4 ด้าน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ที่ต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน
2. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ โรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกัน
3. การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการแตกต่างกัน

สมศักดิ์ คงสมนวน (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวม ด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลอยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนด้านการนิเทศการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง การทดสอบสมมติฐาน พบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประพันธ์ สุกโต (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตามทัศนะของครูวิชาการ โรงเรียนพบว่า ตามทัศนะของครูวิชาการ โรงเรียนมีความเห็นว่า การบริหารงานด้านหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน งานนิเทศการศึกษา งานสนับสนุนการสอน และงานวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับน่าพอใจยิ่ง ส่วนงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานห้องสมุด งานประชุมอบรมทางวิชาการ และงานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินการอยู่ในระดับน่าพอใจ

อุดม อุดม (2534 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีทัศนะเกี่ยวกับระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ธัญชัย สายสุต (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. การปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียนต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
4. ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียน และขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานมีผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กิตติรัตน์ กลัดแก้ว (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ โรงเรียนมีความเห็นตรงกันว่า งานการเรียนการสอนเป็นงานที่ปฏิบัติมากที่สุด และงานที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ได้แก่ งานห้องสมุด งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงานทางวิชาการ งานส่งเสริมการสอน งานวัดผลและประเมินผลการเรียน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตร ไปใช้และงานนิเทศการศึกษา

พงษ์ศักดิ์ อินทราม (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาทางวิชาการประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การดำเนินงานทางวิชาการ 9 งาน มีดังนี้ ได้มีการส่งเสริมครูทำการศึกษาเข้าใจหลักสูตรด้วยตนเอง มีการปรับแผนการสอนเพื่อนำไปใช้ให้

เหมาะสมกับท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามเนื้อหาบทเรียน แต่ยืดหยุ่นตามสภาพท้องถิ่น และให้มีการบันทึกการสอนไว้ล่วงหน้า จัดหาสื่อการสอน โดยจัดซื้อด้วยเงินงบประมาณ มีการส่งเสริมการใช้สื่อและจัดห้องบริการสื่อการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีการวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ และนำผลที่ได้ไปปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติ มีการจัดห้องสมุดเป็นเอกเทศ โดยมีครูบรรณารักษ์ประจำและมีการให้บริการ บำรุงรักษา และซ่อมแซมอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารเป็นผู้มีเทศภายใน มีการสร้างเครื่องมือนิเทศและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศ ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ โดยใช้ข้อมูลปัญหาจากผลสัมฤทธิ์การเรียนการสอนควบคุม กำกับ และประเมินผลการปฏิบัติงานวางแผนด้วย จัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนโดยให้นักเรียนปฏิบัติและครูมีส่วนร่วม โดยผู้บริหารเป็นผู้ประเมินกิจกรรมที่จัด มีการสำรวจความต้องการในการจัดส่งผู้อบรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูเข้าอบรมจากหน่วยงานอื่นที่จัดขึ้น และประเมินผลเมื่อกลับมาปฏิบัติงาน ในส่วนปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดแคลนครูที่มีความชำนาญ โดยเฉพาะกลุ่มประสบการณ์ และขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เรื่องห้องสมุดโดยเฉพาะ

ประทวน บุญรักษา (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าผลการบริหารงานวิชาการตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูสายผู้สอนในภาพรวมทั้ง 4 งาน มีผลการบริหารงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลการบริหารงานแต่ละด้านพบว่าผลงานด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ผลงานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ด้านการนิเทศการศึกษา และผลงานด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษาพบว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานวิชาการในภาพรวมทั้ง 4 งาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานวิชาการแต่ละงานแล้วพบว่า งานด้านการวัดผลและประเมินผลไม่แตกต่างกัน ส่วนอีกทั้ง 3 งาน คือ งานหลักสูตรและการนำไปใช้ งานการเรียนการสอนและงานนิเทศการศึกษา ข้าราชการครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานวิชาการในภาพรวมทั้ง 4 งาน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อผลการบริหารงานวิชาการแต่ละด้านพบว่า ผลการดำเนินงานด้านหลักสูตรและการนำไปใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอีก 3 งาน คือ งานการเรียนการสอน งานนิเทศการศึกษา และงานวัดผลและประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์การบริหารต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการบริหารงาน
วิชาการในภาพรวมทั้ง 4 งาน ไม่แตกต่างกัน

สิริ นมะหุด (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนขยาย
โอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการตาม
ลักษณะงานทั้ง 9 งาน เป็นปัญหาระดับปานกลาง ลักษณะงานที่ผู้บริหารและครูอาจารย์ได้ให้
ความสำคัญและสนใจเป็นอย่างมาก ควรปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ ด้านการจัดห้องเรียน และห้องประกอบ
อื่นๆ เช่น ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสื่อการเรียนการสอนไม่มีความพร้อม และไม่เพียงพอ
สำหรับนักเรียน และครูที่จะใช้ศึกษาค้นคว้าด้านการแนะแนว ครูแนะแนวไม่มีเวลาเพียงพอในการ
สำรวจปัญหา การแก้ไขและติดตามประกอบกับครูไม่มีความรู้เฉพาะด้านการแนะแนว ด้านการจัด
กิจกรรมนักเรียนมีข้อจำกัดเกี่ยวกับสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมหลายๆ ประเภท และครูขาด
ความรู้ ทักษะในการจัดกิจกรรมตามความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ด้านการนิเทศงานวิชาการ
ได้รับการนิเทศอย่างไม่ต่อเนื่อง ไม่จริงจัง และขาดการให้ความรู้ด้านการนิเทศ ด้านการวางแผนการจัด
การเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความรู้และทักษะของครูผู้สอน สำหรับด้านหลักสูตรและเอกสาร
การใช้หลักสูตร การปรับปรุงงานวิชาการ และการวัดผลประเมินผลการศึกษา ยังเป็นปัญหาในทาง
ปฏิบัติของผู้บริหารและครูอาจารย์อยู่บ้าง

ทิพย์ร นันทพันธ์ (2539 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิชาการ โรงเรียน
ประถมศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ครูโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน
วิชาการโรงเรียนประถมศึกษายู่ในระดับมาก

วัฒนา มโนจิตร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติใน
ระดับมากทุกด้าน สำหรับปัญหาการบริหารงานพบว่า หลักสูตรที่ใช้ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับ
สภาพท้องถิ่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และงบประมาณ
มีน้อยไม่เพียงพอต่อการนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

อัมพร พุ่งเฟื่อง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัด
เทศบาลเมืองเขียงราย ผลการศึกษาพบว่า ในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมือง
เขียงราย ได้มีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนไว้ชัดเจน มีความพร้อมในเรื่องหลักสูตรและการนำ
หลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนตรงตามหลักสูตร มีสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุการเรียน
การสอน ตลอดจนส่งเสริมการนำไปใช้ มีห้องสมุดเป็นสัดส่วน และได้รับการสนับสนุนหนังสืออย่าง

เพียงพอ มีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนของครู รวมทั้งมีการวัดผล ประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของหลักสูตร นอกจากนี้ยังมีผู้นำเสนอปัญหาบาง ประการคือ ครูมีภาระงานหลายด้าน หรือสอนหลายวิชา ห้องสมุดขาดเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์โดยเฉพาะ ปัญหาเหล่านี้ได้เสนอแนะให้ใช้วิธีการประชุมเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาดังกล่าว

วิไลดิน เสาวกุล (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงาน วิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองพล ตามความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติโดยส่วนรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับคือ ด้านบริการห้องสมุด ด้านนิเทศ การเรียนการสอน ด้านการจัดสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวางแผน งานวิชาการและด้านการจัดการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาจำแนกตัวแปรตามสภาพตำแหน่ง พบว่า ทั้ง ผู้กำหนดนโยบาย และผู้ปฏิบัติมีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งในส่วนรวม และเป็นรายด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบระดับปัญหาการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด เทศบาลเมืองพล จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้กำหนดนโยบายและปฏิบัติ พบว่า ผู้กำหนด นโยบายมีระดับปัญหาสูงกว่าผู้ปฏิบัติโดยส่วนรวมทุกด้าน และด้านการบริการห้องสมุด การนิเทศ การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นมีระดับ ปัญหาไม่แตกต่างกัน

ปิยะชัย ต่วยสีมา (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการดำเนินงานวิชาการ โรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 10 ใน 5 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัด สื่อการสอน ด้านการจัดบริการห้องสมุด ด้านการนิเทศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและ ประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า พนักงานครูเทศบาลมีปัญหาการดำเนินงานวิชาการ โรงเรียนโดยรวม และเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงจากข้อที่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การส่งเสริมการใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิต ของผู้เรียนมีน้อย งบประมาณที่ได้รับจัดสรรเพื่อจัดซื้อสื่อและเทคโนโลยีทางการสอนไม่เพียงพอ โรงเรียนมีวัสดุครุภัณฑ์ หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ ว่างบริการไม่เพียงพอ ขาดการส่งเสริมให้ครู ยอมรับการนิเทศ จากครูโรงเรียนเดียวกันและขาดการวิเคราะห์ผลการประเมินผลงานวิชาการ เพื่อนำไปใช้

จรัญ ชันทะสีมา (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการ ที่ส่งผลต่อการนิเทศ ภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการบริหารงานวิชาการ และการนิเทศภายใน โรงเรียนอยู่ในระดับดีมาก โดยในการดำเนินการบริหารงานวิชาการ มีการดำเนินการภายในระดับมากในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงานทางวิชาการ และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ส่วนด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดและการประเมินผลการเรียน มีการดำเนินการระดับปานกลาง

2. การดำเนินการบริหารงานวิชาการมีความแตกต่างระหว่าง โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แทบทุกด้านยกเว้นด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียน และด้านการนิเทศการศึกษา มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างขนาด โรงเรียน

แสน รุ่งเรือง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษาอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็นว่า ด้านการบริหารและการจัดการ สามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับสูง ส่วนด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านหลักสูตรและด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถปฏิบัติได้อยู่ในระดับปานกลาง

จริน แก้วอินแสง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูฝ่ายปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกระหว่างผู้บริหารและครูพบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ส่วนครูฝ่ายปฏิบัติการสอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารและครูฝ่ายปฏิบัติการสอน พบว่า ด้านการวางแผน ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการจัดสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่าไม่แตกต่างกัน

สำหรับการเตรียมการและการดำเนินการเพื่อการบริหารงานวิชาการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดยศึกษาทั้งระบบผู้บริหารให้ความสนใจในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน มีการอบรมบุคลากรในโรงเรียน และจัดสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบอื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในโรงเรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีการ

วางแผนร่วมกันพานักเรียนออกศึกษาแหล่งเรียนรู้จริง แต่การปฏิบัติยังทำได้น้อยครั้งเพราะขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ การจัดทำวิจัยในชั้นเรียนมีผลงานออกมาบ้าง แต่มีจำนวนน้อยเพราะขาดการนิเทศติดตามอย่างจริงจัง ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และผู้ปกครองทราบว่า ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีในโรงเรียนทุกขนาด แต่การเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโรงเรียนมีเป็นส่วนใหญ่ ด้วยทางโรงเรียนมีกิจกรรมให้เข้าร่วมน้อย ด้านการประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ทุกโรงเรียนมีการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และผู้บริหาร โรงเรียนพร้อมที่จะรับการประเมินโดยองค์กรภายนอก

งานวิจัยต่างประเทศ

แมคคาร์ธี (McCathy. 1971 : 705) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาในรัฐสโนว์เจอร์ซี จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาและครู ผลงานการวิจัยพบว่ากลุ่มครูมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับผู้บริหาร โรงเรียน และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับบทบาทในการปฏิบัติงานด้านวิชาการ เรื่องการสังเกตการสอน การวัดผลประเมินผลการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีบทบาทมีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

บราวน์ (Brown. 1974 : 2563-A) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐทางภาคเหนือของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ เพื่อต้องการทราบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบทบาท และความรับผิดชอบของครูใหญ่อย่างไร ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นดังนี้

1. ครูใหญ่ควรช่วยเหลือครูได้มีส่วนร่วม ในการดำเนินการของโรงเรียนและการพัฒนาเด็กนักเรียนในทุกด้าน ตลอดระยะเวลาที่เด็กกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียน
2. ครูใหญ่ควรเปิดโอกาสให้ชุมชน และบุคลากรภายในโรงเรียน ได้รู้เห็น รับทราบการปฏิบัติงานของครูใหญ่
3. ครูใหญ่ควรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน โดยปฏิบัติงานร่วมกับครูและนักเรียนในชั้นเรียน
4. นวัตกรรมและเทคโนโลยี มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูใหญ่ จากการเป็นผู้สั่งการมาเป็นผู้ประสานงาน และมีการทำงานเป็นคณะมากยิ่งขึ้น